

Är ekonomerna i Sverige bra för Sveriges ekonomi?

Forskning & Framsteg

30 april 2026

Forskning visar allt tydligare att personalägda företag har högre produktivitet och nöjdare anställda än andra företag, men i Sverige möter de fortsatt stora hinder och ett svårförklarat ointresse från landets ekonomer, skriver statsvetaren Bo Rothstein.

I den offentliga debatten om Sveriges ekonomi är det märkligt tyst om de dåliga förutsättningar som ges personal att äga företagen de arbetar i. Detta trots att personalägda företag vore bra för ekonomin på åtminstone två sätt. För det första kan de öka produktiviteten. Ett ofta citerat yttrande från ekonomipristagaren Paul Krugman lyder: ”Produktivitet är inte allt, men på lång sikt är det nästan allt. Ett lands förmåga att förbättra sin levnadsstandard över tid beror nästan helt på dess förmåga att öka sin produktion”. För det andra kan personalägda företag bidra till en bättre ekonomi genom att arbetsförhållandena inte skapar betydande ohälsa hos de anställda. En bra ekonomi är en produktiv ekonomi som inte skapar betydande ohälsa i arbetskraften.

Hur ser det då ut med Sveriges produktivitet? Inte bra är den förra året avlämnade Produktivitetskommissionens omdöme. Åren 1995–2006 ökade Sveriges produktivitet med i genomsnitt 2,7 procent årligen. Sedan 2013 ligger den årliga produktivitetsökningen på blygsamma en procent och enligt Konjunkturinstitutets senaste prognos kommer den att ligga kvar på denna låga nivå de närmaste fyra åren. Skulle vår produktivitet legat kvar på runt tre procent även efter 2006 skulle vår BNP vara närmare femtio procent högre än den är idag.

Vad gäller de anställdas situation så är även den problematisk. Försäkringskassans statistik visar på en dramatisk ökning av psykisk ohälsa bland de som är långtidssjukskrivna. Från att ha varit 15 procent av de långtidssjukskrivna runt 1990 är det i dag över 40 procent. Man kunde tro att det huvudsakligen är besvärliga förhållanden i privatlivet som skapar denna slags ohälsa men så är inte fallet. Tillfrågade svarar drygt åtta av tio att de har blivit sjuka av sitt arbete på grund av sådant som stress, hög arbetsbelastning, kränkande behandling och konflikter. Försäkringsbolaget [Skandia har sedan år 2000 analyserat ökningen av långtidssjukskrivningar i Sverige](#) och av deras senaste rapport framgår att kostnaderna för

dessa sjukskrivningar nu är rekordhögt. En första slutsats är således att om man ser till produktiviteten och till förmågan att skapa arbetsförhållanden som inte leder till omfattande ohälsa så går det inte att i dagens läge påstå att den svenska ekonomin fungerar väl.

Det finns emellertid en företagsform som både har klart högre produktivitet och betydligt högre arbetstillfredsställelse hos personalen än de företag som helt dominerar det svenska näringslivet, nämligen personalägda företag. Det finns mycket få sådana i Sverige men, kanske överraskande för många, är de betydligt vanligare i USA där drygt 10 miljoner anställda arbetar i företag [som helt eller till stor del är personalägda](#). Det rör sig om drygt elva procent av arbetskraften i den privata sektorn. Även i andra länder som Italien, Spanien och Frankrike förekommer denna slags företag i en inte obetydlig utsträckning. I Storbritannien genomförde David Camerons konservativa regering 2014 en reform som kraftigt underlättade uppkomsten av personalägda företag och där har [ökningen sedan dess varit mycket stor](#). Varken i USA eller Storbritannien är stödet till denna slags företag politiskt kontroversiellt – i [USA har de stöd såväl av demokrater som republikaner](#). I USA och Storbritannien kan de anställda ta över ett företag via en stiftelse med företagets tillgångar och kommande vinster som säkerhet. De anställda riskerar således inte några egna pengar när de övertar företaget. Detta är förbjudet i Sverige. Det är till och med så enligt EU:s särskilda avdelning för företag som dessa att vi har [EU:s sämsta rättsliga och institutionella förutsättningar](#) för att sådana företag skall kunna bildas.

Personalägda företag har analyserats av huvudsakligen amerikanska ekonomer i drygt fyra decennier och ett tydligt [resultat från en stor mängd studier](#) är att de är klart mer produktiva än företag som styrs av dem som kontrollerar företagets kapital. En nyligen framlagd studie av mycket meriterade forskare bygger på den hittills mest omfattande databasen inom detta fält. Man har jämfört ett mycket stort antal tillverkningsföretag i USA där man kontrollerat för en mängd företagsspecifika faktorer. Studien visar att personaläggande ger [närmare sex procents högre årlig produktivitet](#). Liknande siffror har producerats vid analyser av [motsvarande företag i Storbritannien](#). Dessa företag finns inom många olika branscher och varierar i storlek från mycket små till företag med närmare etthundratusen anställda. Det största personalägda företag är en matvarukedja i USA vid namn Publix med 260.000 anställda. Forskning om arbetstillfredsställelse från främst USA visar att anställda som arbetar i personalägda företag är [klart mer nöjda med sina arbetsvillkor](#) än de som har motsvarande typ av arbete i kapitalstyrda företag.

Man kunde därför tänka sig att Sveriges många framträdande ekonomer ägnade denna företagsform något intresse. Så är det emellertid inte alls. Det ser likadant ut vid landets universitet och handelshögskolor där forskning och undervisning om denna företagsform är närmast obefintlig. Inom många andra områden är svenska ekonomer starkt influerade av sina kolleger i USA, men av någon anledning inte i detta fall. Den, det medges något tillspetsade, slutsatsen blir dessvärre att ekonomerna i Sverige inte är särskilt bra för Sveriges ekonomi.

Bo Rothstein